

Դ.Յու. Սարգսյան, Ի.Հ. Բաբաջանյան, Ս.Հ. Գրիգորյան

ՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԱՊԵՐԻ ԴԵՐԸ ՀՈԳԵԿԱՆ ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ԽՆԴԻ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ

Բնակչության հոգեկան առողջության պահպանումը կարևորագույն նախապայման է կայուն, ապահով և բարեկեցիկ հասարակության զարգացման համար: Չնայած նրան, որ վերջին տասնամյակում բոլոր միջազգային առողջապահական կազմակերպությունները մեծ ուշադրություն են դարձնում հոգեկան առողջության պահպանմանը, այնուամենայնիվ, ոլորտի զարգացումն այնքան էլ անխոչընդոտ և սահուն չի ընթանում, հարկապես ՀՀ-ում: Հիմնական պատճառներից է հոգեկան առողջության ոլորտում մասնագիտական կենտրոնների և հանրության միջև հաղորդակցման սակավությունը կամ բացակայությունը: Հոգեկան նպաստը է դիտարկել հոգեբանական ծառայություններում հանրային կապերի դերը, որոնք մեծ դերակատարում ունեն հոգեկան առողջության պահպանման մասին սոցիալական դիրքորոշումների և կարծիքների ձևավորման հարցում: Հետազոտության արդյունքները ցույց են տվել, որ հոգեբանական ծառայությունների որակական և գիտահեն լինելը հոգեբանական կենտրոնների ռազմավարության հիմնախնդիրներ են, որոնց համար պարասխանավորություն են կրում բացառապես անհատ հոգեբանները՝ ելնելով իրենց բարեվարքության սկզբունքներից:

Առանցքային բառեր. հոգեկան առողջություն, գիտահենություն, իրազեկվածություն, հոգեբանական աջակցություն և ծառայություն:

Հոգեկան առողջության թեման կիզակետային խնդիրներից է դարձել, այն մեր առողջության, հարաբերությունների, վարքի և սոցիալական կյանքի անբաժանելի ու կարևոր մասն է կազմում: Այլ կերպ ասած, հոգեկան առողջության վերաբերյալ նախնական գիտելիքների փոխանցումը հանդես է գալիս որպես հիմնական խնդիր, ընդ որում, ոչ միայն նեղ մասնագիտական հանրության, այլև առողջապահության մյուս ոլորտների ծառայողների համար [1]: Հոգեկան առողջության խթանումը պետք է ներգրավվի տարբեր ոլորտների ուսումնասիրության շրջանակներ, ինչպիսիք են՝ առողջապահությունը, քաղաքականությունը, կրթությունը, արդարադատությունը, տրանսպորտը, շրջակա միջավայրը, բնակարանային ապահովությունը, սոցիալական ապահովությունը և այլն [4]:

Ժամանակակից քաղաքական, հասարակական, գովազդային և այլ կազմակերպություններում հաջողությունն ավելի ու ավելի է կախված հասարակության վրա հմուտ տեղեկատվական և հոգեբանական ազդեցությունից: Լրատվամիջոցներն այսօր հոգեկանի վրա ազդող հզոր գործոն են հանդիսանում և կիրառվում են մի շարք տարբեր ոլորտներում, որոնցից յուրաքանչյուրում կատարում են իրենց հատուկ գործառույթը (տեղեկատվական, սոցիալական հաղորդակցության, հանգստի և այլն) [5]:

Ի հեճուկս հոգեկան առողջության հետ կապված խնդիրներ ունեցող անձանց մի շարք իրավունքների, այսօր Հայաստանի Հանրապետությունում չկա վստահություն դեպի հոգեկան առողջության կենտրոններ: Այդ մասին փաստում են մեր կողմից իրականացված հետազոտությունները: Ընդհանուր կարծիքների մեջ գերակշռում են այն մտքերը, որ հոգեկան առողջության կենտրոններն իրականում քրեակատարողական պատժից խուսափելու այլընտրանք են,

տեղեր են, որտեղ անարգում են հիվանդներին, իրականացնում են ապօրինի որդեգրումներ, առողջ մարդուն հասցնում են հոգեկան անհավասարակշիռ վիճակի: Հենց սա է պատճառը, որ ՀՀ-ում հասարակության մեջ մարդիկ հաճախ նախընտրում են իրենց ընտանիքի անդամներին պահել տանը, խուսափում են հոգեկան առողջության կենտրոններ այցելել: Այս կարծրատիպային երևույթների հիմքում ընկած է սխալ տեղեկատվության տարածումը կամ առհասարակ դրա բացակայությունը: Տեղեկատվության թիրախավորմանը և տարածմանը պետք է ձեռնամուխ լինեն առողջապահության նախարարությունը, հոգեկան առողջության կենտրոնները հանրային կապերի բաժինների միջոցով: Սակայն ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, որ հաճախ այդ կառույցները բացակայում են կամ էլ լիարժեք չեն աշխատում, որի արդյունքում, հասարակության միջից դեռևս արմատախիլ չեն արված որոշակի կարծրատիպային մտքեր և գաղափարներ, չկա վստահություն դեպի հոգեկան առողջության պահպանության ոլորտ [3]:

Հետազոտության **նպատակն** է՝ հոգեկան առողջության պահպանման, հոգեբանական աջակցության և վերականգնողական կենտրոնների գործառույթների ուսումնասիրությամբ պարզել ոլորտում առկա հաղորդակցային խնդիրները և դուրս բերել դրանցում հոգեբանական խոչընդոտներն ու հանրային պատկերացումների թույլմբռնումները:

Հետազոտության խնդիրներն են՝

1. Դիտարկել հոգեկան առողջության պահպանման ոլորտների գործունեության խնդիրները հոգեբանության գիտության տեսանկյունից՝ առանձնացնելով հոգեբանական աջակցության և վերականգնողական ռազմավարության դերը:
2. Բացահայտել հասարակության իրազեկվածության մակարդակը հոգեկան առողջության ոլորտի մասին՝ ներկայացնելով հանրային կարծիքի վրա ազդող, կարծրատիպեր թելադրող հոգեբանական գործոնները և դրանց առաջացման պատճառները:
3. Ուսումնասիրել Հայաստանի Հանրապետությունում առկա հոգեկան առողջության, հոգեբանական աջակցության և վերականգնողական կենտրոնների գործունեության առանձնահատկությունները և հասարակության հետ հաղորդակցային մոդելները:
4. Ընդգծել հոգեկան առողջության կենտրոններում աշխատող հանրային կապերի մասնագետների գործունեության առանձնահատկությունները, նրանցից ակնկալվող վերջնարդյունքները:

Հետազոտությունն իրականացվել է համեմատության, վերլուծության մեթոդներով, կատարվել է կոնտենտ վերլուծություն, հանրային և փորձագիտական հարցումներ:

Մեր կողմից իրականացրած հանրային հարցումների հետազոտության փուլում պարզ դարձավ, որ ՀՀ քաղաքացիներին ամենից հայտնի հոգեկան առողջության կենտրոնը «Ավան» փակ բաժնետիրական ընկերությունն է: «Ավան» հոգեկան առողջության կենտրոնն հիմնականում այցելում են ծնողների, բարեկամների դրդմամբ կամ էլ հարկադիր բուժման ցուցման առկայության դեպքում: Թեև կենտրոնում բուժումն անվճար է, ոչ ոք այստեղ ինքնակամ չի գալիս [2]: Փորձել ենք հասկանալ հոգեկան առողջության կենտրոնի մասին բացասական կարծիքների ձևավորման արտաքին պատճառները և առանձնացրել դրանցից երեքը՝ ՁԼԱ-ների հետ հետադարձ կապի պահպանության բացակայություն, հասարակության հետ հաղորդակցության ուղղահայաց մոդելի կիրառում, տեղեկատվության տրամադրման սակավություն և սուղ միջոցներ:

Հետազոտության շրջանակներում հրապարակումները պայմանականորեն բաժանել ենք երեք խմբի՝

1. հոգեկան առողջության հետ կապված խնդիրներ ունեցող անձանց նկատմամբ բացասական վերաբերմունք ձևավորող,
2. հոգեկան առողջության հետ կապված խնդիրներ ունեցող անձանց նկատմամբ դրական վերաբերմունք ձևավորող,
3. չեզոք բնույթի նյութեր:

Աղյուսակ 1.

ՁԼՄ-երի անդրադարձի ընդհանուր քանակական պատկերը

Կայք	Բացասական վերաբերմունք ձևավորող	Դրական վերաբերմունք ձևավորող	Չեզոք փիլի
Hetq.am	1	0	3
Aravot.am	10	0	20
Azatutyun.am	1	0	8
Hayk.Jamanak	2	0	3
168 Time	3	0	11
News.am	4	0	1
Tert.am	1	0	0
Hraparak.am	4	0	2
Armenpress.am	6	0	3
Pastinfo	2	0	1
24news.am	1	0	0
Panarama.am	1	0	1
A1+am	2	0	2
Factor.am	1	0	1
Llur.com	3	0	0

ՁԼՄ-ները հրապարակումներ պատրաստելիս մեծ ուշադրություն են դարձնում վերնագրային քաղաքականությանը: Հաճախ նյութի բովանդակությունը կարող է չհամապատասխանել վերնագրին, սակայն սա չի թուլացնում վերջինիս ազդեցությունը, քանի որ ընթերցողները կարող են վերնագրից այն կողմ չանցնել:

Իրականացված կոնտենտ անալիզը հնարավորություն է տալիս որոշել հոգեբանական ծառայություններից օգտվելու աճի տեմպերը: Վերլուծության համար ընտրվել են հետևյալ չափորոշիչները՝ ծառայությունների ցանկ, հասանելի մեթոդներ և դրանց գիտական ախտորոշման ծառայությունների առկայություն, մասնագետների մասին տեղեկատվություն, էթիկական սկզբունքներ:

Ուսումնասիրությունն իրականացվել է 2021-2022 թվականներին, քանի որ ավելի վաղ այն կանխվել է համաճարակի ժամանակ մեկուսացման պայմաններով, որոնք այս կամ այն կերպ ազդել են հաճախորդի հետ աշխատանքի որոշ ձևերի վերանայման վրա: Միևնույն ժամանակ, այս շրջանը նպաստեց հեռահաղորդակցության միջոցների լայն կիրառմանը և մասնագիտա-

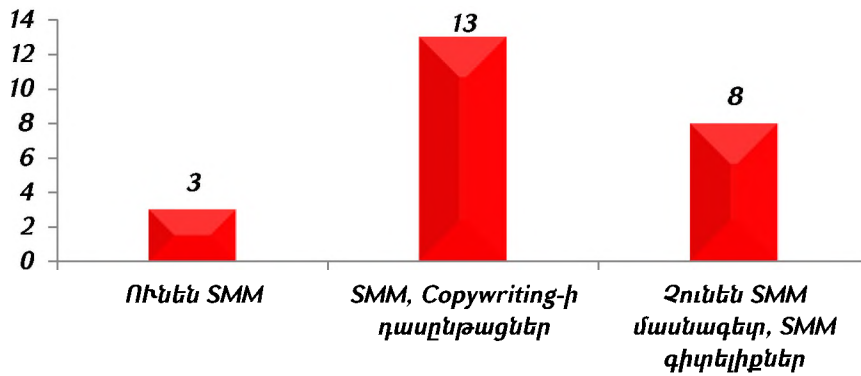
կան մակարդակով փոխգործակցությանը: Այս հատկությունը բացահայտվել է հոգեբանական կենտրոնների պաշտոնական էջերում (ընդհանուր առմամբ տարբեր երկրների համար N=124) տարբեր լրացումներով, որոնք արվել են Covid-19-ի հետ կապված իրավիճակի ընթացքում և դրանից հետո: Համեմատության համար ահա համացանցային որոնման նախնական հատվածներից մեկը, այն է՝ «հոգեբանություն, ծառայություններ, կենտրոն» արտահայտությունները երեք լեզվով: Անգլերեն - մոտ 314,000,000 արդյունք (0,47 վայրկյան); հայերեն - մոտ 324000 արդյունք (0,48 վայրկյան); Ռուսերեն - մոտ 1,600,000 արդյունք (0,46 վայրկյան): Ընտրված բովանդակության միավորների համեմատությունը հուսալի է նույն որոնման ժամանակի (0,47±1) և մուտքագրված բառերի թարգմանությանը համապատասխանելու առումով: Հետազոտության ամենակարևոր նկատառումներից մեկն այն է, որ ամերիկացի հոգեբաններն ունեն պրակտիկայի պարտադիր լիցենզիա, որը համապատասխանում է Ազգային հոգեբանական կազմակերպության (APA) էթիկական սկզբունքներին [6]:

Այնուհետև իրականացվել է փորձագիտական հարցում ուղղված սոցցանցերում հոգեբանների և հոգեբանական կենտրոնների գործունեության արդյունավետությանը: Հարցմանը մասնակցել է 24 մասնակից՝ 2023 հունվար-ապրիլ ամիսների ընթացքում սոցիալական հարթակներում (մասնավորապես Instagram սոցիալական հարթակում) ակտիվ գործունեություն ծավալած 3 հոգեբանական կենտրոն և 21 առանձին) անկախ գործունեություն ծավալող մասնագետներ:

Նախապես կազմվել է 9 հարց, որոնց տրվել են բաց պատասխաններ: Հարցվողների մեծամասնությունը, որպես մասնագիտական հարթակ հիմնականում օգտագործում է Instagram, Facebook, Telegram, LinkedIn հավելվածները: Հիմնական կենտրոնացվածությունը Instagram, այնուհետև և Facebook հարթակներում է: Մեկ կոնկրետ հարթակի ընտրությունն (ըստ պատասխանների) այն է, որ յուրաքանչյուր սոցիալական կայքում տարբեր լսարաններ են, անհրաժեշտ է տեխնիկական տարբեր մոտեցումներ և ժամանակի սղության պատճառով կենտրոնանում են մեկ հարթակի վրա: Հասկանալու համար հանրային կարծիքի ձևավորման մի շարք առանձնահատկություններ, փորձ է արվել պարզաբանել նաև, թե հանրայնացումն ինչպիսի՞ ազդեցություն ունի հանրության մեջ հոգեբանի, հոգեբանական կենտրոնների, հոգեբանական աջակցության վերաբերյալ դիրքորոշումների ձևավորման գործընթացում:

Ըստ պատասխանների ամփոփ նկարագրի սոցիալական հարթակները հսկայական դաշտ են, որոնք հնարավորություն են տալիս հոգեբան մասնագետներին ստեղծել, ձևավորել, զարգացնել իրենց՝ որպես մասնագետ, անձնային բրենդը, տալիս են նաև ծառայությունների առաջխաղացման մեծ հնարավորություն: Հանրայնացումն ունի դրական ազդեցություն և մի քանի կարևոր նպատակներ. այն կատարում է հոգեկրթող գործառույթ, հնարավորություն է տալիս ստեղծել ճիշտ կարծիք, հստակ տարանջատել հոգեբան և հոգեբույժ մասնագետներին: Այս ամենին զուգահեռ բացասական կողմը նույնպես աճել է, բավականին շատ անորակ տեղեկատվություն է տարածվում համացանցում և չկա դաշտի վերահսկելիություն: Եթե ժամանակին սոցիալական իրազեկվածության բաց ունեինք, այժմ հանրայնացումը հնարավորություն է տալիս լրացնել այդ բացը: Շատ մասնագետներ չունենալով բավականաչափ գիտելիքներ, պատրաստավածություն, ներկայանում են որպես հոգեբան և այս կերպ կորչում, լրդվում է պրոֆեսիոնալ հոգեբանի կերպարը, ինչն էլ տարածվում է ողջ ոլորտի վրա: Ինչպես նշում է

մասնագետներից մեկը՝ «Մենք պատասխանատու ենք ամբողջ ոլորտի համար»: Մասնագետները նշում են, որ առաջնային հենց այս խնդիրների դեմ պայքարելու համար են ստեղծվել էջերը, որպեսզի կարողանան ներկայացնել գիտահեն և օգտակար տեղեկատվություն: Տեղեկատվական գործառույթն առավել հստակ պատկերացնելու համար պարզել ենք նաև՝ էջերն ունեն արդյոք PR, SMM մասնագետներ, և ո՞վ է զբաղվում վերջիններիս սոցիալական կայքերով:

Նկ. 1. SMM մասնագետների հետ համագործակցում

Մասնագիտական սոցիալական էջով զբաղվելը բավականին ժամանակ է պահանջում, միշտ չէ որ ասելիք ունես կամ հակառակը, ու դա պետք է կարողանալ հստակ դասավորել, ձևակերպել: Նման պահերին հասկանում ես, որ կա կոնկրետ ուղղվածության մասնագետի կարիք: Խնդիրը կայանում է նրանում, որ կան SMM տեխնիկական գիտելիքներով մասնագետներ, ովքեր չունեն հոգեբանական գիտելիքներ և արդյունքում ինֆորմատիվության, կոմպետենտության տեսանկյունից աշխատանքը թերի է արվում, այդ պատճառով էլ մասնագետներին նպատակահարմար է, որ իրենք անձամբ զբաղվեն մասնագիտական էջերի առաջխաղացմամբ: Այստեղ էլ մեկ այլ խնդիր է ծագում՝ էջերի վարումը ժամանակատար է, անհրաժեշտ է ստեղծել ֆոտո, վիդեոկոնտենտ, պահպանել էջի ակտիվությունը, ինչը, ժամանակի սղության պատճառով, ոչ միշտ է հաջողվում: Անդրադառնալով գովազդային ծառայություններից օգտվելուն մասնագետները նշում են, որ հիմնականում չեն օգտվում, որոշ մասնագետներ նախկինում օգտվել են կոնկրետ սոցիալական կայքի ներքին գովազդներից, որոնք օգնել են որոշակիորեն լայնացել հետևորդների շրջանակը: Սկսնակ մասնագետները դեռևս խուսափում են գովազդային ծառայություններից օգտվել:

Հետաքրքրական էր պարզել նաև հոգեբանական կենտրոնների կամ անհատ հոգեբանների համագործակցությունը հեռուստատեսության հետ: Հետազոտությանը մասնակիցներից շատերը տարբեր հեռուստահաղորդումների, փողքասթների կողմից ստանում են հրավերներ և ինչպես իրենք են նշում՝ սա շատ մեծ, դրական ազդեցություն է ունենում: Հեռուստահաղորդումները հնարավորություն են տալիս նաև այս ոլորտով բարձրաձայնել, հանրայնացնել հոգեբանության, հոգեբան մասնագետների մասին: Հարցին՝ համագործակցում են այլ հոգեբանական կենտրոնների հետ, մասնագետների հիմնական մասն ասում է (20 մասնակից), որ միմյանց հետ համագործակցում են. դա դրսևորվում է ընդհանուր դասընթացների, սեմինարների կազմակերպմամբ, այցելությունների ուղղորդմամբ: Համագործակցում են հոգեբանական կենտրոնների հետ, մի քանի մասնագետներ էլ նշում են, որ ապագայի համար ևս պլաններ են

նախատեսվում՝ համատեղ դասընթացների կազմակերպում, վերապատրաստումների հնարավորություն: 3-ը նշել են, որ չեն համագործակցում:

Հաշվի առնելով վերապատրաստումների անհրաժեշտությունը մասնագիտական աճի տեսանկյունից, հետաքրքրվեցինք՝ մասնագետները մասնակցում են գիտաժողովների, իրականացնում են աշխատանքներ նաև գիտակրթական: Մասնագետների ճնշող մեծամասնությունը (21 հոգի) նշում է գիտակրթական ոլորտի կարևորությունը: Որոշները դասավանդում են տարբեր համալսարաններում, ունեն ձեռնարկներ: Գրեթե բոլորն ունեն երկու և ավելի տպագիր հոդվածներ, այժմ էլ աշխատում են իրենց հոդվածների շուրջ: Հարցվողները համագործակցում են պետական համակարգի հետ լայնամասշտաբ ծրագրեր իրականացնելու համար ուղղված հասարակության հոգեկան առողջության կրթվածությանը: Համագործակցումը հիմնականում ՄԱԿ-ի, ԵՄ-ի կողմից ներկայացվող ծրագրերի շրջանակներում է եղել: Կարճաժամկետ համագործակցություններ եղել են ՀՄԿ-ի հետ: Լայնամասշտաբ ծրագրեր իրականացվել են 2020 թ-ի պատերազմից հետո, որի ընթացքում աշխատել են պատերազմում տուժած անձանց, նրանց ընտանիքների, պատերազմի պատճառով տեղահանվածների հետ: Մասնագետները նշում են, որ պետական կառույցները քիչ են աշխատում այս ուղղությամբ, աշխատանքներ չեն տարվում, և սա մեծ խնդիր է ոլորտի զարգացման համար: Վերջում հարկ համարեցինք պարզել՝ անհրաժեշտ PR գործիքակազմի դեպքում հասարակության մոտ կբարձրանա հոգեբան մասնագետների հանդեպ վստահության մակարդակը: Հոգեբանական դաշտում անհրաժեշտ է յուրահատուկ գործիքակազմ, քանի որ դաշտը բավականին նուրբ է և գործ ունենք մարդու հոգեկան համակարգի հետ: Պետք է շատ զգույշ մոտենալ, որպեսզի և՛ կոմպետենտ լինեն, և՛ չվնասեն հասարակությանը, - նշում են մասնագետները: Նշվում է նաև, որ միանշանակ կա անհրաժեշտություն և այն կունենա դրական ազդեցություն, այժմ էլ արդեն այցելուները շատ իրազեկված են դիմում հոգեբանի, հետևում են հոգեբանների սոցիալական կայքերին, ծանոթանում են հոգեբանության հետ, անհրաժեշտության դեպքում փորձում են նաև հավելյալ տեղեկություն ստանալ և ըստ մասնագետների՝ այս միտումն ավելի շատ նկատվում է երիտասարդների շրջանում: Նոր սերնդի մոտ կարծես հոգեբանների հանդեպ վստահությունն ավելի շատ է, կարծրատիպերը՝ քիչ, և այստեղ ոչ միայն հայկական սոցիալական հարթակների կոնտենտի ազդեցությունն է, այլ նաև՝ օտարազգի մասնագետների, ինչն էլ օգնում է, որպեսզի կարողանան ավելի համընդհանուր պատկերացում կազմել: Հստակ վերահսկելիության դեպքում մարդիկ կստանան ադեկվատ, գիտահեն և հավաստի տեղեկատվություն, պատկերացում կկազմեն, թե ո՞վ է հոգեբանը, որո՞նք են նրա գործունեության սահմանները, որոնք՝ ոչ (հոգեբանը դեղեր չի նշանակում, հոգեբանը չի գոռում, չի մեղադրում, խորհուրդ չի տալիս և այլն): Մեկ մասնագետի սխալի դեպքում հիասթափությունն ուղղվում է ոչ թե կոնկրետ մասնագետին, այլ տարածվում բոլորի վրա, ինչն ունենում է իր բացասական ազդեցությունն ու պիտակավորվում ամբողջ դաշտը: Նկատելի է նաև, որ շատ մասնագետներ իրենց դրական և բացասական փորձով են կիսվում, ինֆյունենսերներն են անդրադարձ կատարում, կիսվում իրենց փորձով, նշում են մասնագետների, խրախուսում են թերապիան, անձնային աճը և նմանատիպ մի շարք գործողություններ, որոնք կօգնեն հոգեկան առողջության պահպանմանը:

Ամփոփելով արդյունքները կարող ենք ասել, որ այսօր համացանցը և հեռուստատեսությունը մեծապես ազդում են մարդկության կյանքի, զարգացման գործընթացների վրա և դրանց ազդեցության մասնաբաժինը շատ մեծ է: Մեդիա հաղորդակցության գերակայության պայմաններում անխուսափելի են դառնում դրանց չտիրապետելը և ընդգծվում է հոգեբանի կողմից նոր գիտելիքների և հմտությունների յուրացման կարևորությունը, որը թույլ կտա արդյունավետ կերպով ներկայացնել մասնագիտությունը, կատարել տեղեկատվական աշխատանք, բարձրաձայնել հոգեբանական աջակցության, հոգեբանական խնդիրների և մի շարք այլ գործոնների մասին տեղեկացվածությունը: Ուսումնասիրելով սոցիալական հարթակները և մի շարք մասնագիտական էջեր՝ կարող ենք նշել, որ վերջին մի քանի տարիների ընթացքում բավականին շատ ակտիվացել է հոգեբան մասնագետների գործունեությունն այս հարթակներում: Սակայն միայն հոգեբանական գիտելիքները բավարար չեն հանրային գործունեության ծավալելու համար: Ինչպես նշում են Parenting School Armenia ծնողավարության առաջին դպրոցը և Libra Psychological Support հոգեբանական աջակցության կենտրոնները, հոգեբաններն օգտագործում են սոցիալական մեդիան՝ տալու լայն հանրությանը և մասնագիտական համայնքին վստահելի, ճշգրիտ, գիտահեն տեղեկություններ հոգեկան առողջության մասին, դարձնելու հոգեբանությունը հասկանալի և հասանելի, հոգեկրթելու, իրականացնելու լուսավորչական աշխատանք և կառուցելու գրագետ հետևորդների համայնք՝ բաց, հասանելի և հավաստի տեղեկատվության հիման վրա: Հոգեբանները սոցիալական մեդիայի օգնությամբ նաև կրթում են երիտասարդ մասնագետներին, օգնում են մարդկանց պրակտիկ հուշումներով, նպաստում են հոգեկան առողջության կարևորության բարձրացմանը: Սոցիալական մեդիայի օգնությամբ հոգեբանները կառուցում և զարգացնում են իրենց մասնագիտական գործունեությունը, դառնում ավելի տեսանելի, ընդլայնում են իրենց ծառայությունները, ներգրավում ավելի մեծ թվով այցելուների: Բնականաբար, լրիվ նոր և մշտապես փոփոխվող հաղորդակցման ժամանակակից միջավայրում ակտիվ գործունեությունը պետք է հիմնված լինի մասնագիտական, էթիկական նորմերի վրա կամ առնվազն չհակասի դրանց (օրինակ՝ գաղտնիությունը, ինքնաներկայացումը, գիտահեն տեղեկատվության տրամադրումը, կրկնակի փոխհարաբերություններից խուսափելը, սահմանները պահելը և այլն):

Հանրայնացումը միանշանակ ունի և՛ դրական, և՛ բացասական ազդեցություն: Սոցիալական հարթակները հնարավորություն են տալիս հանրությանը տալ գիտահեն, ճշգրիտ, հասկանալի և հասանելի տեղեկություն հոգեբանության, հոգեկան առողջության, հոգեբանի մասին և այս ամենը նաև նպաստում է հոգեկան առողջության կարևորության բարձրացմանը: Սակայն մասնագետները նշում են նաև բացասական ազդեցության մասին. չկա վերահսկող համակարգ, ինչը թույլ է տալիս յուրաքանչյուրին ներկայանալ որպես հոգեբան և աշխատանք ծավալել, և սա էլ իր հերթին առաջ է քաշում բազում այլ խնդիրներ: Հետազոտության արդյունքները վերլուծելով, գալիս ենք նաև այն եզրահանգման, որ ունենք գրագետ և ճիշտ առաջխաղացման համար անհրաժեշտ մասնագետների պակաս: Մասնագետներն իրենք են հիմնականում զբաղվում SMM-ով, ինչը ժամանակատար է, սակայն չեն բացառում համապատասխան մասնագետների առկայության դեպքում օգտվել նրա ծառայություններից: Միայն SMM գիտելիքները դեռևս բավարար չեն գրագետ առաջխաղացման, հանրայնացման համար: Մասնագետները կարևորում են նաև հոգեբանական կրթության առկայությունը:

Ոլորտի արդյունավետ զարգացման համար կարևորվում է վերահսկող մարմնի առկայությունը և հանրային կապերի գործիքակազմի մշակումը, որոնք հնարավորություն կտան վերլուծել, հետազոտել մասնագիտական հարթակները, մշակել անհրաժեշտ և թիրախային ծրագրեր, ապահովել արդյունավետ հաղորդակցում, ուսումնասիրել, գնահատել մասնագետների աշխատանքները և անհրաժեշտ վերամշակումներ իրականացնել:

Գրականություն

1. **Ավետիսյան Ք., Գասպարյան Խ., Սկոկաուսկաս Ն., Չաուլազյան Ա.**, ԱՀԿ «Հոգեկան առողջության բացակներ» ուղեցույցի սկզբունքների կիրառումը Երևանի պետական բժշկական համալսարանի կրթական ծրագրերում, Արդի հոգեբանության գիտական հանդես, ԵՊՀ, Եր., No 16, 2020, էջ 23-30:
2. **ՀՀ Մարդու** իրավունքների պաշտպանի արտահերթ հրապարակային զեկույց «Հոգեբուժական կազմակերպություններում հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձանց իրավունքների ապահովման վերաբերյալ», <https://www.ombuds.am/images/files/7fc26e97e3c21aaaaeac56743c7b4aef7.pdf>: Դիտում՝ 16.07.2023.
3. **Блэк С.**, Что это такое? Москва, Новости, 1990, 239 с.
4. **Собиров А. А.**, Психическое здоровье, Бухарский государственный университет-Mental health Abdulaziz Abdurozикович Sobirov Bukhara State University -"Science and Education" Scientific Journal / ISSN 2181-0842 May 2022 / Volume 3 Issue 5.
5. **Радченко Л.Е.**, Влияние информации на нравственное, психическое здоровье и воспитание подрастающего поколения // Материалы Афанасьевских чтений. 2016. №1 (14). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/vliyanie-informatsii-na-nravstvennoe-psiicheskoe-zdorovie-i-vospitanie-podrastayuschego-pokoleniya>. Դիտում՝ 16.07.2023.
6. **Babajanyan I.**, Comparative Analysis of Scientific and Applied Approaches in the Sphere of Psychological Services. Bulletin of Yerevan University E: Philosophy, Psychology, 14 1 (40), 2023. - 64–71 с. <https://doi.org/10.46991/BYSU:E/2023.14.1.064>. Դիտում՝ 16.07.2023.

Д.Ю. Саргсян, И.О. Бабаджанян, С.О. Григорян

РОЛЬ СВЯЗЕЙ С ОБЩЕСТВЕННОСТЬЮ В ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ СЛУЖБАХ В КОНТЕКСТЕ ПРОБЛЕМ ПСИХИЧЕСКОГО ЗДОРОВЬЯ

Сохранение психического здоровья населения является важнейшей предпосылкой развития стабильного, безопасного и процветающего общества. Несмотря на то, что в последнее десятилетие все международные организации здравоохранения уделяют большое внимание охране психического здоровья населения, решение этих проблем сохраняет актуальность, и, в частности, в Республике Армения. Одной из основных причин является дефицит или отсутствие связи между профессиональными центрами в области психического здоровья и общественностью. Цель статьи - рассмотреть роль связей с общественностью в психологических службах, которые играют большую роль в формировании социальных установок и мнений о психологической помощи. Результаты исследования показали, что качество и знание содержания психологических услуг являются

вопросами стратегии психологических центров, за которые несут ответственность отдельные психологи, исходя из принципов своей добродетельности.

Ключевые слова: психическое здоровье, научность, информированность, психологическая поддержка и служба.

D.Y. Sargsyan, I.H. Babajanyan, S.H. Grigoryan

THE ROLE OF PUBLIC RELATIONS ON PSYCHOLOGICAL SERVICES IN THE CONTEXT OF MENTAL HEALTH CARE

Preserving the mental health of the population is an essential prerequisite for the development of a stable, safe and prosperous society. Despite the fact that in the last decade all international health organizations have paid great attention to mental health, the development of this area is not so smooth, especially in RA. One of the main reasons is the lack of communication between mental health professional centers and the public. The purpose of the article is to consider the role of public relations in psychological services, which play a large role in shaping social attitudes and opinions about mental health care. The results of the study showed that the quality and knowledge-based of psychological services are issues of strategy of psychological centers, and individual psychologists are sole ones, who bear the responsibility, based on the principles of their virtue.

Keywords: mental health, science, awareness, psychological support, psychological services.

Սարգսյան Դիանա Յուրիկի - հոգեբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ (ԵՊՀ,
ՀՀ ՆԳՆ ԾԿՊԱ)

Բաբաջանյան Իրինա Հովհաննեսի - ասպիրանտ (ԵՊՀ)

Գրիգորյան Սոնա Հովիկի - մագիստրանտ (ԵՊՀ)

Ներկայացման ամսաթիվը՝ 25.09.2023

Գրախոսման ամսաթիվը՝ 05.10.2023